

MODEBILDER

Modebilder är ett forskningsprojekt där sex forskare från olika discipliner undersöker Röhsska museets modesamling. Ett huvudperspektiv är det konst- och bildvetenskapliga men här finns även det etnologiska och det ekonomiska. Genom att studera objekt i museisamlingen vill vi beskriva och analysera en materia som inte blivit beforskad tidigare. Vi vill sätta in de studerade objekten och modesamlingen i befintliga kontexter och lyfta fram de visuella perspektiven. Under projektets gång kommer de ingående texterna att behandlas och granskas kontinuerligt i seminarier för att hålla den vetenskapliga kvaliteten på en hög nivå.

Mode är en väsentlig del i vår visuella kultur, ett nytt forskningsfält och ett nytt bevakningsområde i museisammanhang. Här har Röhsska museet i Göteborg visat stort intresse. Museet öppnades för allmänheten 1916 och är idag Sveriges enda specialmuseum för mode, design och konstslöjd. Det är ett i en rad av liknande museer som byggdes runt om i Europa med avsikten att visa det yppersta inom industri- och hantverksproduktion. En förhoppning var att man med goda förebilder skulle kunna höja den konstnärliga nivån på industrins produkter. Museerna benämndes också vanligtvis för konstindustrimuseer. Idag består Röhsska museets samling av ungefär 50 000 föremål. Här finns mästestycken och unik produktion, men också massfabricerade vardagsprodukter, här finns föremål från förhistorisk tid till nutiden, det yppersta från Fjärran Östern och västvärlden. Numera samlar museet övervägande samtidsmaterial inom områdena mode, design och konstslöjd.

Under de senaste decennierna har mode som fenomen kommit att få en alltmer central plats i den moderna kulturen. Detta märks inte minst på Röhsska museet och på många andra modemuseer som nu växer fram runt om i Europa och övriga världen. Mode, som för ett par decennier sedan inte sågs som en angelägenhet för akademiska studier, har på senare år utvecklats till en akademisk disciplin, modevetenskap, och rönt stor uppmärksamhet inom den kulturella sfären. Som en konsekvens av detta, har mode blivit en del av formmuseernas ambitioner att orientera sig i samtidens kulturuttryck. Museerna är en auktoritet som genom sitt intresse är med och konstruerar modets nya status och kulturella identitet. Detta kommer att bli en del av frågeställningarna i forskningsprojektet *Modebilder*. Forskningsprojektet har ambitionen att inleda en central diskussion om mode som en betydelsefull kulturell yttring. I den alltmer teoretiska inriktning som modevetenskap antagit har vi för avsikt att istället förtydliga sambandet mellan teoretisk reflektion och materialitet. Med projektet vill vi, dels visa på bredden och djupet i Röhsska museets modesamling, dels ge perspektiv på modets egen historia som kulturellt fenomen.

Även om Röhsska museet under en längre tid samlat dräkter, är det först i mitten av 1990-talet som museet på allvar började samla mode. Här skedde ett avgörande skifte i museets samlingshistoria. Från att tidigare samlat dräkter började museet nu samla mode. Detta perspektivskifte blir ett intressant fenomen att undersöka i forskningsprojektet. Under perioden 1996 – 2006 samlade museet in ungefär 150 modeplagg och ett 60 tal accessoarer från 1900-talet. Inriktningen var huvudsakligen haute - couture från andra halvan av 1900-talet. Sedan 2007 har museet ytterligare intensifierat sin satsning på förvärv av mode. De senaste tre åren har närmare 200 modeplagg förvärvats till samlingen. Både äldre mode, för att bygga upp en historisk samling från 1900-talets början fram till idag, och samtida mode. Inriktningen ligger idag snarare på samtida massproducerade modeplagg även om museet

också varje år försöker köpa in ett betydelsefullt modeplagg av högsta internationella kvalitet från årets kollektion. Mot bakgrund av modesamlingens stora och snabba tillväxt framstår

behovet av forskning som mycket angeläget, intresset för mode på museer har inte motsvarats av en lika stor insats från forskarsamhället. Röhsska museets samlingar med mode är till exempel i stort sett obeforskade. Museet, som själv har mycket begränsade medel för egen forskning, behöver hjälp av externa forskare för att få sina samlingar genomlysta. Forskningsprojektet *Modebilder* är ett gemensamt initiativ och ett samarbetsprojekt mellan Röhsska museet, Göteborgs Universitet och Högskolan i Borås. Projektet kommer att redovisas genom en bok som publiceras i samarbete med Röhsska museet. Under projektets gång kommer även ett symposium kring de frågeställningar som behandlas att hållas. Vi hoppas också att projektet skall initiera flera olika utställningar om mode på museet.

Stipendiet på 300 000:- avser 50 000:- per forskare för två månaders forskning (100%) vilket också inkluderar resor till arkiv och museer tillika sammanträden inom landet. Koferensbidraget avser föreläsararvoden, omkostnader.

Projektets delstudier

Samlingar och samlande av mode på Röhsska museet

Karin M. Ekström, professor i företagsekonomi, inriktning mot marknadsföring, Högskolan i Borås, vill med sitt delprojekt beskriva och analysera Röhsska museets utveckling till modemuseum. Genom att studera samlingarnas inriktning över tid ger hon en bild av hur samlande av mode uppfattats under olika tidsepoker. Det är intressant att belysa hur olika museichefer och inköbspolicy präglat museets samlingar av mode, hur modesamlingar byggts upp och visats. Modesamlingarna är av central betydelse för att fortsätta bygga varumärket "Röhsska som modemuseum". I och med att museets roll som modemuseum framträtt under senare år betonas i synnerhet dessa år.

Mode på 1800-talet och idag

Per Dahlström, FD i konst och bildvetenskap, intendent vid Röhsska museet, undersöker i sin studie mode som fenomen i ett längre tidsperspektiv genom en analys av hur mode skildrades i tidskriften *Boyes magasin* som utgavs i Stockholm åren 1823-1844. En komplett utgåva av tidskriften finns i Röhsska museets samlingar. Undersökningen syftar till att sätta in den omsvängning som skett de senaste decennierna gentemot mode som kulturellt fenomen och vetenskaplig disciplin i ett större sammanhang och ett längre tidsperspektiv. I en receptionshistorisk analys avser delprojektet att belysa likheter och skillnader i inställningen till mode före och efter modernismen.

Den manliga klädedräkten och manligt mode

Lena Johannesson, professor emerita i konst och bildvetenskap, Göteborgs Universitet, diskuterar manligt mode under 1900-talet med utgångspunkt från två porträtt i Röhsska museets samlingar föreställande donatorerna August och Wilhelm Röhss.

Rhodi Heinz – modeskapare

Bia Mankell, FD och universitetslektor i konst och bildvetenskap, Göteborgs Universitet, undersöker och analyserar den göteborgske modeskaparen Rhodi Heinz verksamhet och betydelse för sin samtid. Heinz etablerade sig under 1960-talet med ett nytt mode, bland annat

med de så kallade maxikapporna. Heinz var samtida med Sixten Herrgård, men har inte fått samma uppmärksamhet.

Brudräkten i mellanrum – gränsöverskridande mode

Eva Knuts FD i etnologi, Göteborgs Universitet, analyserar brudklänningen som metafor. En brudklänning får ofta avsluta modevisningar, som grand finale träder en brud in på scenen. Vivienne Westwoods "wedding dress" från modevisningen Chaos point (2008) är ett exempel som hittat vägen till Röhsskas samlingar.

Få händelser i livscykeln får så mycket uppmärksamhet som bröllop. Ett bröllop är ingen vardagshändelse, det är idealt en en-gång-i-livet-händelse. I bröllop ingår en mängd traditioner, föremål och föreställningar. I dräkten möts traditioner/mode, fest ställs mot vardag. Personlig ställs mot/med massproducerade plagg. I brudräkten möts trender och traditioner, som ett mellanrum i process som synliggör ideal och normer samtidigt som en ständig utmaning sker.

Visuell couture. Om mode som konst ur ett bildvetenskapligt perspektiv

Viveka Kjellmer, FD och universitetslektor i konst och bildvetenskap, Göteborgs Universitet, undersöker relationen mellan mode och konst med utgångspunkt i ett antal klädkonstverk. Hur skall vi betrakta en tårtpapperskjol eller en cocktailklänning av keramik? I studien diskuteras mode som konst och kulturellt uttryck i relation till dess roll som statusmarkör och uttryck för personlighet. Genom plagg skapade som konstverk i förgängligt eller bortkastat material belyses modets visuella uttryck i förhållande till begrepp som funktion och användbarhet. Pappersklänningar och plagg i omöjliga material som lera eller skapade av bortkastade sopor väcker frågor kring konsumtion, hållbarhet och modets förgänglighet. Mot en teoretisk diskussion kring kläder som kulturella artefakter speglas utvalda dräktinstallationer som med kontroversiella materialval sätter fingret på mode som visuell kommunikation, ytterligare förstärkt av iscensättningen i en utställningsmiljö.

Författarpresentationer

Per Dahlström

Per Dahlström skrev sin doktorsavhandling 2002 om det tidiga 1900-talets reception av särtingskonst och om hur ett modernt konstbegrepp växer fram i en diskurs om konstnärlig kreativitet och frågeställningar kring hur det går till när konstnärer skapar. Dahlström har senare fortsatt att ägna sig åt frågeställningar kring okonventionella konstnärer. På senare år har han även skrivit texter och forskat om design och konsthantverk.

Karin M Ekström

Karin M. Ekström är professor i företagsekonomi med inriktning mot marknadsföring, Högskolan i Borås. Hennes forskning i konsumentbeteende är inriktad på konsumtionskultur och forskningsområdena familjekonsumtion, konsumentsozialisation, samlande, design och konsumtionens meningar. Inom ramen för *samlade* har hon i en SOM-undersökning från 2006 konstaterat att cirka en femtedel av svenskarna samlar på något. Med fokus på konstglas har hon intervjuat samlare, glasformgivare, glasblåsare, gravörer etc. för att få en bild av hur olika aktörer ser på samlande. I Ekströms intresse för *design* betonar hon relationen till konsumtion. I ett forskningsprojekt har hon fokuserat på konsumenter som medskapare vid varumärkesbyggande av konstglas. Inom ramen för *konsumtionens meningar* studerar Ekström varför och hur vi konsumerar, men även konsumenters relationer till artefakter.

Lena Johannesson

Professor emerita Lena Johannesson är specialiserad på den instrumentella bildens historia och epistemologi samt bildspridningens sociokulturella roll. Med verk såsom t.ex. *Den massproducerade bilden* (1978, 1987), *Xylografi och pressbild* (1982), *Gerd Miller - eller hon som ritade 50-talet* (1995), *Den olydiga boken* (1995) och *Demokratins estetik* (2000) har hon bidragit till den skandinaviska konst- och bildforskningens innovativa position. Hennes forskningsområden är: Bildens kunskapsteori, De reproduktiva konstarna, Bildjournalistikens teori och historia, Vetenskaplig illustration och 1800-talets bildvärld

Viveka Kjellmer

FD Viveka Kjellmer disputerade 2009 på en avhandling om reklambildens visuella språk. Utifrån frågor om status, identitet och förmedlade värden belyses reklambildens roll som kommunikatör inom annonsens ramar, med fokus på parfymannonsering och bilden av doft. Kjellmer är också civilekonom och har tidigare arbetat inom reklamfältet. Hennes forskning behandlar mode- och masskommunikation, konsumtions- och identitetsfrågor.

.

Eva Knuts

Eva Knuts är etnolog, hennes intresseområden är kropp, kläder och konsumtion. *Något gammalt, något nytt – skapandet av bröllopsföreställningar*, var namnet på hennes doktorsavhandling i vilken hon undersökte företeelsen bröllop i dagens konsumtionssamhälle. Knuts ingår för närvarande i ett projekt om "vardagsliv under andra världskriget" där skriver hon om textil och mode. Hon deltar även i projektet "Dolda innovationer under 1800-talet: textil tekniköverföring, konkurrens och marknad 1800-1914", där hon skriver en artikel angående en textilprovsamlings tillkomst under 1800-talet.

Bia Mankell

Universitetslektor FD Bia Mankell disputerade 2003 med en avhandling om självporträtt. I denna intresserade hon sig främst för hur konstruktionen av konstnärsrollen visuellt representerades i ett antal självframställningar under 1900-talet och hur dessa relaterade sig till etablerade genrekoder. Mankell har tidigare varit verksam som museilektor vid Norrköpings konstmuseum och intendent på Östergötlands länsmuseum. Hon har således publicerat en rad artiklar i utställningskataloger och böcker före disputationen. 2001-2005 var Mankell adjunkt, senare lektor, i konstvetenskap vid Växjö universitet. Från 2005 är hon universitetslektor i konst- och bildvetenskap vid Göteborgs universitet. Forskningsinriktningen är tolkningsproblematik, bild och materialitet, samt konstnärsrollen och dess komplexitet med tonvikt på kvinnliga konstnärer.